

Korte Meddelelser

om

nogle landøkonomiske Forhold i Danmark 1876.

Slutningen af det nu forløbne Aar anmodede vi Tidsskriftets Korrespondenter om at ville besvare følgende Spørgsmaal for deres respektive Egnes Vedkommende:

1. Føles det økonomiske Tryk, der hviler paa Handel og Industri, ogsaa kjendelig blandt Landmændene, ved f. Ex. at hæmme Udførelsen af Grundforbedringer?
2. Nye Driftsmaader; blive Forsøgene paa at affaffe den rene Brak hyppigere; vinder Rodfrugtdyrkningen Udbredelse?
3. Vinder Sandfsen for et bedre Hveddyrhold kjendelig Udbredelse i Deres Egn, og hvorved bemærkes det (Dannelsen af Stammer, Indkjøb af gode Tillægsdyr, bedre Fodring o. s. v.)?
4. Opdyrknings- og Udtørningsarbejder.
5. Benyttelsen af nye Redskaber.
6. Er Lønnen falden ved sidste Skiftedag, og kan der ventes Arbejdsløshed i Vinter?
7. Nye og særlige Foranstaltninger til Agerbrugets Fremme.

Herpaa have vi modtaget temmelig udførlige Besvarelser, der ret klart behøje Agerbrugets Vilkaar i de enkelte Egne, hvorfor vi her skulle gjengive det Vigtigste af de modtagne Meddelelser.

Det nordøstlige Sjælland. Bønderne paa denne Egn have som oftest Halvbrak; ellers er det ikke ualmindeligt, at der i Brakken dyrkes Spergel eller Birketavre, som tøjres af.

Endnu er det derimod ikke almindeligt paa de større Gaarde at dyrke Brakken; dog troer jeg, at man begynder at føle sig for, og det kan godt lade sig gjøre, men der maa jo passes paa, at man ikke tjører fast i det. Her paa Gaarden høves en meget smul Hvedemark efter Brak med Vitkehavre, der dels blev tøjret og dels blev slaaet af til Staldfodring og til Hø. 3 MajMaaned braktes Marken, gjødes og tilsaaes, og efterhaanden som der aftjeres eller slaaes, pløjes der strax; dernæst vedblives med Hævning, indtil der skal saaes, da Marken svenssharves. Saar reddede min besaaede Brakmark mig fra Mangel paa Tøjsfoder. Af min Hvede iaar venter jeg omtr. 14 Fold efter en halv Mark Vitkehavre og en halv Mark Værter i forubgaaende Brak uden Tilskud af Kunstgjødning. Paa en Gaard her i Nabolaget er der indført Koer i Brakmarken, derefter Vyg, og derefter Rug. Efter min Anskuelse have Koerne ikke deres Plads i Brakmarken; thi man brækker jo til Vintersæd; til Vaarsæd behøves det jo ikke, men vort Klima tillader ikke at vente med Vintersædens Lægning, til Koernes Modning og Optagning ere fuldenbte. At Koerne, som ovenfor anført, gaa forud for Vyg, er derfor vist meget heldigt og det i flere Henseender, men at Rugen følger efter Vyg, kan derimod vist næppe bifalbes; thi Vintersæd efter Vaarsæd er vist en urigtig Orden, selv om det var efter færradet Vyg, og man fik Tid til at give Stubben to Pløjninger og fornøden Hævning. Men hvor skal da Vintersæden anbringes, naar Koer have indtaget Brakmarkens Plads? Formentlig bedst efter Værter, ét Mars Kløver eller Halvbrak. — Et fremadskridende Landbrug maa jo nødvendig føre et bedre Husdyrhold med sig. Frederiksborg Amt har tidligere været bekendt for sin gode Hesteavl. Skulde man have en kraftig Ridehest eller en let Kjørehest, fandt vi en saadan med største Letthed, og et eller andet Præg, som dog stedse kunde føres hen til Stutteriet, var altid synligt. Dette kan næppe siges mere. Hestene ere vel ikke daarligere, tværtimod, de ere vel endogsaa i en bedre Foderstand end tidligere, men nogen Racerenhed er her ikke mere Spor af. Og det er jo ikke saa underligt, thi paa samme Tid som Stutteriets Virksomhed mere og mere indskrænkedes, førtes en Mængde Handelsheste, mest Jyder, hertil. Trafikken er nu saaledes, at Hestehandlerne, som stedse ere paa Spor efter enhver ung og god Hest med lidt Race i, afkjøbe Bønderne disse eller tilbytte sig dem imod en sed, sjældent derimod sejlfri, jydsk Hoppe, som saa anvendes til Avl. Paa denne Maade vil det karakteristiske ved Amtets Hesteavl snart tabe sig; vel er der paa Hillerødsholm dannet et Hingstedepot i den Hensigt at modvirke dette, men dette tæller kun 2 Hingste, og det er vel tvivlsomt,

om Antallet vil blive forøget. — Det forhenbærende Stutteries Bygninger anvendes for Dieblicket som et Slags Hesteopdrætningsanstalt, hvor Føl og Plage modtages i Kost og Pleje, hvortil Lokalteterne særlig egne sig, ligesom da ogsaa Dyrene om Sommeren græsses i de dertil heldig beliggende Bænger. Usikkert var det, om denne Hesteopdrætningsanstalt, hvor baade Hestetilførsel, Tilridning og al anden Hestepasning bringes i Anvendelse under kyndigt Tilsyn og Ledelse, ogsaa kunde faa nogen Indflydelse paa unge Landmænd og Karle derved, at Anstalten ogsaa frekventeredes noget af Saadanne, thi der staaes vist en Del tilbage i denne Henseende, og paa Kundskab og Øvelse i Hestens Pleje, Pasning og Behandling storter det ofte. Især er det vanskeligt at faa en Staldkarl eller Kuff med nogenlunde Færdighed og Indblik i denne Henseende, hvilket vel for det meste maa tilskrives den meget korte militære Tjenestetid og vort Kavalleries forsvindende Størrelse. — Hvad Røerne angaaer, da har i sin Tid Landbosforeningen viist Vejen ved Indkjøb af udsøgte, originale Anglerkøer. Det var en god Vej, der blev flaaet ind paa, og den er mærkværdig nok faa temmelig fulgt siden. Thi det er jo det almindelige med Hensyn til Race, at man ikke er ubholdende, men lader sig lokke ved store Løfter og Forventninger om noget Nøys mere lønnende Fordelagtighed. Anglerkøer har grundfæstet sit Renomé her i Amtet baade som Malke- og Fedevæg, hvilket sidste har meget at betyde, thi her findes i Amtet en ejendommelig fortrinlig Federace, hvoriblandt da forøvrigt ogsaa findes fortrinlige Malkekøer, og som formentlig stammer fra den saakaldte Faurholmrace. Hverken Nyrshire eller Korthornsracen have faaet synderligt Indpas; derimod udtaltes i et i disse Dage afholdt Landbosforeningsmøde det Dnske enstemmig, at der ved nye Indkjøb i Angel eller maaste andre Steder, hvor Racen holdes ren, maatte arbejdes paa en Opfriskning af denne forhaabentlig snart her hjemlige Race. Her findes enkelte temmelig udprægede og ensartede Stammer, hvoriblandt jeg skal nævne Lunds paa Annisegaard, der en Tid lang havde Stemningen for sig. Hvad Finhed, Formskjøn og udpræget Malkeevne angik, indtog den en anselig Plads. Stikfordet Lungesyge berøvede ham imidlertid meget Opdrætternes Yndest, hvorfor han benyttede et Krydsningsprodukt af Angler- og ovennævnte saakaldte Faurholmrace som Hovedstamdyr. — Imedens Lønnen tidligere var mindst 80 Rd. for en Karl og endda ofte kun nominelt, kunde der til sidste Skiftetid sættes til 130 Kr. for et Aar. Tilbudet af Piger vedbliver at være ringe, og de ere meget kostbare. For Dieblicket er der ikke Mangel paa Arbejde heromkring, men naar der bliver udtærstet hos

Bønderne, maa det komme an paa, hvad Tiderne bringe, om der maa være Grundforbedringer, Jordarbejde og lignende at beffjæftige de Ledigblevne med.

Ringstedegnen. Erfaringen viser, at man bør radsaa paa tværs af Agrene, for at kunne saa og saa dækket i Agerrenene ligesaa godt som paa Agrene. Min Brakmark var pløjet, alt noget inden Saaningen begyndte — for at den løse Jord kunde falde lidt sammen —; da Saaning skulde begynde, tilharvedes Marken, før Radsaamaskinen fattes igang; her saldt i Mellemtiden lidt Regn, der hindrede Jorden fra at rulle til i Kullerne og dække Sæden. Da vi begyndte Saaningen i en anden Mark, lod jeg Radsaamaskinen gaa uden forud at harve hvorved Sæden dækkedes langt bedre. Smukkest tager den Høvede sig ud, som er saet med 8—9tes Mellemrum; men ikke noget af det Radsaaede tager sig saa godt ud i Afstand som det Bredsaade; men dette har sin naturlige Grund i, at det Radsaaede staaer nebe i Kullerne; her staaer det da ogsaa lunere, naar skarpe Varsfrosdage komme. Radsaaningen udførtes med forskjellig Tykkelse, fra 4 til henimod 6 Skpr. pr. Tønde Land. Affkaffes Brakken, da daler samtidig vore hidtil tiltagende gode Fuld Sæd, — Fuld, som staa over Belgiens og England- Skotlands. Roedyrkningen —, som vedbliver kun i det smaa, — holdes inde i Sædstiftet. De enkelte Forsøg med „Brakfrugt“ omtales stadig som hæmmende Tryk paa den, ja paa de følgende Afgrøder.

Eggen ved Skarritjø. Uden at her egentlig endnu har været noget Uaar her paa Eggen, har dog en vis Uengstelse og Uro grebet Alle; her er overalt Klage over Mangel paa Penge, og Ingen begynder paa Grundforbedringer, som ikke ere absolut nødvendige, det er, som om en Sky, der truebe med et Uvejr, hang over vore Hoveder. — Her har Ingen begyndt at affkaffe Brak. — Sandsen for forbedret Husdyrhold vinder i Udbredelse, og en bedre Fodring er begyndt; det er meget sjældent at træffe Steder, hvor Køerne ikke i det mindste saa noget Kraftfoder, og fra de bedre Mejerigaarde kjøbes en stor Mængde af Kviekalvene af de omboende Bønder. — Lønningen er ikke endnu falden betydelig, men der er rigeligere med Folk, og de Karle, der ikke havde faaet Tjeneste itide, have maattet nøjes med et meget lille Bederlag for Vinteren. Hvis Vinteren bliver stræng, frygter jeg for Arbejdsløshed. Endnu har det gaaet nogenlunde, og Indbæmningen af Lammeffjorden har atter begyndt at modtage Arbejdere, og derhen ty saa Flere, der meget godt, naar de ville bestille noget, kunne have en god Fortjeneste der.

Obshæred. Det økonomiske Tryk er endnu ikke naaet ud blandt Landmændene, saaledes at Grundforbedringer og lignende Arbejder af den Grund ere blevne satte tilbage. Forsyningen med Foderstoffer er endog større fra Efteraaret af iaar end tidligere. Hidtil har der heller ingen Arbejdsløshed været, og Lønnen er ogsaa den samme; den var ikke lavere ved sidste Skiftebag, men ej heller større, saaledes som ved tidligere Skiftebage. Befolkningen er i det Hele taget velhavende paa denne Egn. Det er endnu det almindelige at have Helbrak, men der tales ofte om at komme bort fra den. Dette vil imidlertid næppe lykkes, før Røedyrkningen bliver betydelig udvidet. Paa Husmandslobder er Helbrakken mindst paa sin Plads, og der savnes ikke Forsøg paa at komme bort fra den, og hvor Koer eller Kartosler eller en lignende Afgrøde kunne give Afgang til at rense et Skifte i Omløbet, der har Brakken viist sig unødvendig, men hvor man har forladt Helbrakken og taget Halvbrak istedet eller saaet Billehavre i Brakskiftet, der er Jorden bleven uren, besat med Kvit og Ukrud, saa det har været nødvendigt at optage Brakken igjen, om ikke paa det Hele saa dog paa større eller mindre Dele. Det er min Mening, at vi ikke kunne undvære Brakken uden at tage et Skifte med Rødfrugter og Hestebønner eller en lignende Afgrøde, hvor en omhyggelig Rensning kan gennemføres, og dertil maa endnu søjes en Faktor: der maa produceres mere og bedre Gjødning. Jeg har iaar havt det meste af et Skifte med Rødfrugter; til næste Aar skal et helt Skifte lægges med Koer og Hestebønner; det er Bejen, ad hvilken jeg vil søge at komme bort fra Helbrakken. — Her vises større Omhu for Gjødningens Behandling og Opbevaring; Røddingsstederne blive nu og da omlagte og forsynede med tæt Bund og Ailebeholder.

Eggen mellem Kallundborg og Slagelse. Det økonomiske Tryk viser sig i alle Forhold, saa og hos Landbostanden, der er mere tilbageholdende med Udgifter i Bedriften. Pengelaan ere vanskelige at faa istand; og den lettere Afgang til ved Bankerne at rejse Penge for en Tid synes ikke at være heldig for Landmanden, især under det tiltagne Gang til Luxus og de stadig vorende Fornødenheder i det daglige Liv. — Den rene Brak ansees her for det bedste, og at affasse den i et planmæssigt Agerbrug vides ikke at være forsøgt, ud over hvad tidligere har fundet Sted, især paa mindre Jordbrug. Rødfrugtavl skjæntes der mere Opmærksomhed, og den vinder, om end kun langsomt, en almindeligere Udbredelse. — Sandsen for bedre Husdyrhold tiltager ikke ubetydelig, idet der paa stadig flere Steder fodres bedre, og Lysten tiltager til at forskaffe sig Tillægskalve fra bedre

Besætninger. Jeg har saaledes i flere Aar og især i de seneste fulgt til Tillæg alle mine Kalve, der bestilles hele Aar forud. Dette har tidligere især været Tilfældet med Kviekalve, men i de seneste Aar ogsaa med Tyrekalbene, hvilket forekommer mig at være ret glædeligt, som det er det mest virksomme til Forbedring af Kvægholdene. — Dannelsen af Stammer kan der dog ikke være Tale om; i hele Holbæk Amt veed jeg kun 2 Steder, hvor der i en længere Aarrække er arbejdet paa at danne faste, ensartede Kvægstammer, nemlig paa Knabstrup og paa Philipsdal. I nogle og tredive Aar er der det sidstnævnte Sted arbejdet paa at danne en jydsk Malkestamme af middelstore, brede, lavbenede, velbyggede Individier, af og til med Tilflugt af Indkjøb i Jylland af Kvier, der svare til Djemedet; dog have Tyrene i lige nedstammende Linie efter Stamtyren, da det er meget vanskeligt at faa Tyre i Jylland af paalidelig Nedstamning af Malkekvæg. Tillægget er meget søgt og foretrakkes af Bonden fremfor Tillæg efter nordflesvigsk, Angler- eller syenskt Kvæg. — Lønnen til Tjenestetjyende synes ikke at være falden endnu, men da sidste Aar langt fra er et godt Aar, er det ikke usandsynligt, at det vil ske. — Da Tærskningen hos Bonden vil blive fuldenbt tidligere iaar end ellers, da Fodermassen er mindre, vil der mulig indtræde nogen — men ikke betydelig — Arbejdsløshed henimod Foraaret. — Der klages almindelig, og enkelte Steder endog meget stærkt, over Mangel paa tilstrækkeligt og godt Vand.

Slagelseegnen. Det kan jo ikke nægtes, at Landbostanden ogsaa føler et økonomisk Tryk ved den Stilhed, der er i Handelen, og jeg troer, at det føles mere, efterhaanden som i Løbet af Vinteren Høstens mindre gode Udbytte kommer frem. Kun hvor der med Fornuft er lagt an paa at faa en større Del af Indtægten igjennem Køerne, vil det ikke blive saa føleligt, da Prisjerne paa Mejeriprodukter have været og ere fremdeles meget gode. Sandsen herfor er unægtelig stegen meget i de senere Aar, paavirket igjennem Fælledsmejeriet i Slagelse og den lettere Af sætning af Fedesvin baade over Korsør og Stjelsfør. Folkelønnen var temmelig usforandret sidste Stiftedag og vil næppe falde for det første, derimod kan der maasse nok befrugtes nogen Arbejdsløshed henad Vinteren, da Høsten er ringere, og Mange ere nødt til at indskrænke sig til det Nødvendigste.

Bræstøegnen. Skjøndt Arbejdsraften er tilstede i rigeligere Mængde end i de senere Aar, er Lønnen til den egentlige Daglejerklasser ikke falden væsentlig, og det vilde heller ikke være ønskeligt, om det skete. Den gifte Arbejderklasse her paa Egnen har ikke naaet en større Arbejds løn, end den haardt trængte

til. Derimod er Folkelønnen vel gaaet lidt ned for Vinteren, og det kunde der ogsaa være al Anledning til, især naar man seer hen til, hvorledes Piger og Karle anvende den betydelige Forhøjelse, de efterhaanden have faaet i Lønnen; de Fleste have kun ødet den bort til Forlystelser og unødvendige Udgifter. Arbejderklassen er for Tiden mere medgjørlig end i de senere Aar; det er det væsentligste Gode, som er naaet. — Det økonomiske Tryk, som for Tiden hviler paa Handel og Industri, spores vel ikke blandt Landmændene endnu i nogen mærkelig Grad ved Jordens Behandling eller Bedriftens Gang; maaske vil det dog standse den i de senere Aar stærkt tiltagne Forlystelseshyge og Luxus i Klædebragt paa Landet, og saa vilde der jo naaes en saare gavnlig Følge deraf.

Det nordlige Fjælder. Det økonomiske Tryk føles alt af Landmændene, hvilket sees ved Mængden af Forlangender om Laan i Sparekasserne; endnu mærkes det vel ikke ved Standsning af Grundforbedringer; men det vil sikkert sees til Foraaret. — Forsøg paa at afflasse den rene Brak er mig bekendt ikke skeet her paa Egnen hos egentlige Landmænd; Bønderne bruge endel Halvbrak, hvilket de altid have gjort. Rodfrugtavlen har ikke udbredt sig meget i de sidste Aar. — Sandfen for bedre Husdyrhold udbredes stadig mere; der gjøres meget for at faa gode Tillægskalve, ligesom ogsaa Kreaturerne fodres bedre. — Folkelønnen er ikke falden og heller ikke Daglejen; det kan nok være, at der længere hen i Vinteren vil blive Folk ledige; af Karle spadserer her adskillige, som hidtil kun have villet tage løst Arbejde, men det er endnu kun de mindre søgte. Malkepiger ere endnu meget knappe.

Det østlige Lolland. Over Høsten hører man meget stærke Klager, og hvorvel Landmanden har store Vanskeligheder ved at gjøre Indskrænkninger af videre Betydning i sin Drift, vil det dog altid hæmme Udførelsen af saadanne Grundforbedringer som Dræningen; ogsaa paa Kontoen for „kunstig Gjødning“ vil det sikkert vise sig, at der iaar gjøres Indskrænkninger. — Forandring i Driftsmaaden foretages saa godt som ikke her paa Egnen; de store Gaarde med deres gode Mejerier have vanskeligt ved at gjøre videre gennemgribende Forandringer; de ere ved det store Græsareal, som Besætningen fordrer, tillige bundne til ren Brak, da den derefter følgende Sæd i Reglen er Hvede, en Afgrøde, som ubetinget fordrer en god Jordbehandling. Rodfrugterne vinde saagodtsom ingen Udbredelse her i Egnen, men det er at vente, saafremt der bliver tilstrækkelig Arbejdskraft at faa, at Dykningerne heraf vil udvides betydelig. — Af Ind-

dæmnings- og Udtørringsarbejder er der paabegyndt en Del, efter at Digerne ere blevne færdige, men da de endnu ere i deres Borden, er det vanskeligt at danne sig en Mening om dem. — Benyttelsen af nye nyttige Redskaber vinder megen Udbredelse, og de gamle tunge og klodsede Vølredskaber forsvinde mere og mere. — Af unge Karle gaaer en Del ledig, og de ville vanskelig nok faa Tjeneste i Vinter, hvorimod der blandt de gifte Arbejdere næppe vil blive nogen Arbejdsløshed. Tjenestefolkenes Løn er nedadgaaende. — Det landøkonomiske Selskab har ved Ansættelsen af en Landbrugskonsulent, der dels efter Opfordring rejser omkring paa Gaardene, og dels holder Foredrag om Vinteren i Landsbyerne, gjort sit for at vække Sandisen for Agerbrugets Fremme, hvilket sikkert vil lykkes, da det har været saa heldigt i Valget af den rette Mand. — En anden Sag, som Selskabet nu i 4 Aar har virket for, er at opmuntre Husmændene til en bedre Dyrkning af deres Huslodder; det er en Sag, der fortjener den største Opmærksomhed, og det er ligefrem overraskende at se, hvad der kan naaes, naar Sagen gribes rigtig an, og der arbejdes med Alvor, Iver og Udholdenhed; det er især det sidste, det kommer an paa; der er saa Foretagender, hvor man saa sent seer Frugterne af Arbejdet som i de landøkonomiske, og det vil i Særdeleshed vise sig ved en Sag som denne, hvor der, naar der skal være Tale om Forbedring og sikker stadig Fremgang, maa foretages store Forandringer, som først kunne være tilendebragte om flere Aar. For at nævne en Ting, vil allerede Forandringen af Sædkiftet paa Huslodden, Affskaffelsen af Brakken, være en Nødvendighed, naar en intensiv Drift, en udstrakt Anvendelse af Spaden skal betale sig; men naar blot en saadan Forandring skal foretages med Betænksomhed og uden at forvolde Tab, vil der først medgaa Aar, inden dette er bragt i Orden, og atter Aar, inden man seer den fulde Virkning af Forandringen. Interessen for at faa sine Ting i bedre Drift er let at vække hos Husmanden, han hænger med fuldt saa megen Kjærlighed ved sin Jord som den større Jordbruger, er sig bevidst, at han kun veed lidt og kan lære meget, og tager gjerne mod et godt, velment Raad. Resultaterne komme først sent, men naar man seer, hvilke Forbedringer der her kan foretages, og den Flid, hvormed der arbejdes, er man ej langt fra at faa det Syn paa Sagen, at man ved et stadigt udholdende Arbejde ikke alene kan bringe Huslodderne op til at give et ualmindelig stort Udbytte, men at dette Agerbrug maasse er det eneste rette til at begynde paa, for dernæst fra dette at overføre Fremskridtene — som Affskaffel-

fen af Brak, fuldstændig Bezelbrug, Staldføbring og Roedyrkning — paa de mindre Gaarde.

Det midterste Lolland. Det økonomiske Tryk føles kjendelig blandt Landmændene. Man indskrænker sig paa alle Maader. Det hæmmer afgjort Byggeforetagender, men næppe synderlig egentlige Grundforbedringer. Dog drænes der vist næppe saa meget iaar som sædvanlig. — Forsøgene paa at affsaffe den rene Brak kunne ej siges at blive hyppigere. Der findes som tidligere nævnt Adskillige her paa Egnen, som have begyndt derpaa, men Resultater derfra foreligge ej endnu. Rodfrugtdyrkningen vinder kun meget ringe Udbredelse. Derimod seer man hyppig, at anden Aars Græsmark affkaffes og erstattes af en Grønordsafgrøde. — Sandsen for et bedre Husdyrhold er selvfølgelig kjendelig her paa Egnen blandt de mere fremskredne Jordbrugere; men Bonden er i Reglen meget uberørt deraf. Det er nemlig vor Egns svage Side, at Kvægholdet aldeles forsømmes. Indtægten, det giver, er yderst ringe, og, hvad der er meget værre, Jorden bliver forarmet, saa Afgrøderne gaa tilbage. Det blev fornylig fremhævet paa vort økonomiske Selskabs Efteraarsmøde i Maribo, at det Forsøg, som Mr. Lawes blandt mange andre udfører med at dyrke Byg i 30 Aar uden nogenformelst Gjøbning, har den lollandfste Bonde alt længe gennemført paa sin Vis. Hvad der anvendes af Kraftføder er saa uvæsentligt, at man næsten kan sige, at Jorden dyrkes uden Gjøbning. — Af Udtørringsarbejder have vi adskillige her paa Sydkysten, det vil sige, Arealerne ere inddæmmede eller ere isærd med at blive det. Kun ganske enkelte ere under Kultivering og have begyndt at give noget Udbytte ved Græsning til Kreaturer og ved Høstet. Hvorledes disse Arealers Fremtid vil blive, er vel vanskeligt at forudsæ. Stort Forraad af Næringsstoffer indeholde de sikkert ikke, og de skulle vistnok omgaaes med Varsomhed; det tyder i det mindste Resultaterne for alle de længere kultiverede Strandarealer her paa Egnen paa. Et meget stort Foretagende, hvorved der indvindes circa 1800 Tdr. Land, er under Arbejde, men Arealet ligger altsammen ude i den aabne Strand og er rimeligvis kun daarlig Bund. — Lønningen til Karle og Drengene er falden meget betydelig; der kan let fæstes Karle til det halve af det sædvanlige for Vinteren. De store Dæmningsarbejder her paa Egnen have tilført os en meget stor fremmed Arbejdskraft, og da Folk i Vintermaanederne ej holde af at arbejde paa Dæmningerne, var der stærkt overfyldt af Folk, der søgte Tjeneste ved Novembertide. For Egnens faste Husmandsstand bliver det vist ogsaa meget knapt i Vinter, og vi have i det Hele taget i de 3 sidste Aar ej

kjendt til et saa stærkt Tilløb paa Arbejdskraft som nu. — Bortøkonomiske Selskab har, som maaske bekendt, ansat en ung Landmand, theoretisk og praktisk uddannet, som Landbrugskonsulent, og denne Foranstaltning tegner til at kunne blive en god Støtte for Egnens Agerbrug. Der holdes Foredrag af Konsulenten ffikstevís i forskjellige Byer, og disse ere altid særdeles godt besøgte, ligesom Landmændene ogsaa slittig bruge hans Hjælp og Vejledning. Der hører meget til for at trænge ned med fornuftige og sunde Principer til Massen af Jordbrugere, og det turde være, at denne Foranstaltning vil vise sig heldig i den Henseende. Uddelingen af Præmier til Husmænd falder i god Jord her. Der melber sig flere Præmieføgere, og blandt disse findes der mange, som have et udmærket smukt Udbytte.

Det vestlige Folland. Endnu spores den stærke Penge-mangel i Almindelighed ikke blandt Landmændene, idet de fleste, der ikke paa Grund af Kjøb have store Udbetalinger, ved Kornsalg kunne klare de nødvendige Udgifter; værre vil det efter Rimelighed se ud til Juni Termin. Overalt søger man at indskrænke sine daglige Udgifter, og kun undtagelsesvis seer og hører man om Udførelsen af større Arbejder. — Enkelte Steder paa drænedde Gaarde anvendes større eller mindre Stykker af Brakmarken til Vikkehavre til Husføder og Kartofler; dog finder dette kun undtagelsesvis Sted og almindelig holdes strængt paa en fuldstændig Brakbehandling af Jorden. — Naar man af og til hører Tale om, at 5 eller 6 Marks Driften forandres til en 9 eller 10 Marks Drift, saa er her allerede et betydeligt Skridt henimod Indskrænkning af Brakmarken, som nu først kommer igjen hvert 9—10de Aar, medens tidligere hvert 5—6te Aar. Rodfrugt dyrkes beklagelig nok i ligesaa ringe Udstrækning som tidligere. — Besætningerne ere i de sidste 10 til 20 Aar gaaede betydelig fremad; Jordbrugere, saavel store som smaa, have indseet, at de nødvendig maa have gode Køer, for at den stærke Fodring kan betale sig. De større Gaarde fik som bekendt tidligere Indskuddet til deres Besætninger fra Angel, hvorved her efterhaanden er blevet dannet flere fortrinlige, konstante Stammer, og fra disse søge de mindre Jordbrugere med Begjærighed at skaffe sig deres Tillæg, saa man maa glæde sig over det betydelige Fremmskridt, der er steet i denne Retning. — Der har til sidste Skiftedag været en betydelig Tilstrømning af mandligt Lyende. Lønnen er som Følge heraf falden meget stærkt; det hører ikke til Sjældenhederne mere at høre, at Karle ere fæstede i Vinter for 10 à 12 Kr. maanedlig, medens Drengene i Sommer fik denne Løn. — Saalænge det milde Vejr vedbliver og tillader Arbejde ude, vil der nok blive Arbejde for alle Hænder;

men skulde Vinteren blive stræng og langvarig, ville uden Tvivl mange Arbejdere komme til at ligge ledige og sandsynligvis lide megen Nød, thi de høje Arbejdspriser have i de fleste Tilfælde ikke gavnet Arbejderen, idet han efterhaanden har brugt, hvad han har fortjent, uden at tænke paa de knappe Tider, der muligen kunne komme bagefter.

Langeland. Driften her paa Egnen er meget forstjellig næsten paa hver Gaard. Hovedreglen er at faa Byg to Gange i Rotationen (Langelands Byg er søgt og staaer højt), hvilket ogsaa er gennemført og er en gammel Driftsmaade her, med Variationer paa hvorledes det saaes i Omgangen. Endnu har Ingen forsøgt paa at affstaae Kenbrakken; Folk tør ej. Naar en Drift er inddeelt i 6, 7 eller 8 Dele, bliver kun $\frac{1}{2}$ Mark helbrakket og $\frac{1}{2}$ halvbrakket; er der flere Dele, bliver 1 hel Mark helbrakket. I Reglen kan man ikke sige, at Rodfrugtdyrkningen tiltager. Halvdelen af Egnens Landmænd dyrker ikke Roer, og det er kun undtagelsesvis, at $\frac{1}{10}$ til $\frac{1}{20}$ af deres Areal benyttes dertil. — Sandsten for et bedre Husdyrhold udbreder sig kjendelig, men endnu staa vi langt tilbage for mange af Fyens og Sjællands Egne. Langeland er et godt Kornland med vel lerede Jorder til, især i tørre Aar, at give godt Græs; Foderet er i Reglen grovt, og her er ikke mange Enge, saa det vist vil vare længe, inden Egnen med Hensyn til Kreaturer vil kunne maale sig med andre Egne. Gode Tillægsdyr blive ofte indkjøbte fra Fyen og andre Steder, og der fodres bedre, men langt fra som i mange andre Egne. — Lehnbesidderen af Grevsfabet Langeland har i 1876 ladet et Nor ved Ristinge i Humble Sogn inddæmme, hvilket senere skal bringes under Kultur. — Forrige Vinter byggede jeg 2 Høfder for at beskytte mine Strandlodder; iaar har jeg kjørt mange Sten dels til disse, dels til en Dossering; naar disse Forsøg have bestaaet en Prøve eller to, skal De høre nærmere derom; det er imidlertid baade besværlige og dyre Forsøg, men ville dog vist alligevel svare Regning.

Det nordøstlige Fyen. Landmanden har vel hidtil ikke været paavirket af en saadan økonomisk Krise som den, Handel og Industri fortiden lide af, men da indværende Aar er meget daarligt for de fleste, vistnok daarligere, end det lige efter Høst blev anseet for, er det desværre meget rimeligt, at Trykket ogsaa kommer til at tynge paa Landmændene, vel specielt paa Forpagterne, af hvilke ikke faa sidde for meget høje Afgifter. — Nye Driftsmaader vides ingen Steder at være indførte; men Brak bruges saa godt som overalt, undtagen hos Husmændene. Rodfrugtdyrkningen er næppe tiltagen i de senere Aar, snarere omvendt. Selv hos Husmændene er det sjældent at

finde Rodfrugter optagne som et regelmæssigt Led i Driften; de fleste indskrænke sig til at have en lille Plet, snart hist, snart her. — Paa at have gode Husdyr lægges der nu langt mere Vind end forhen; dog er her i denne Retning endnu meget at ønske. Kun meget Faa arbejde paa at danne faste Stammer af Maltetvæg, og Ingen er naaet ret langt. Dog kan man paa Dyrskuerne finde enkelte meget smukke Samlinger, mest fra smaa og mellemstore Besætninger. Indkjøb fra fremmede Steder af Kreaturer, mest fra Angel eller Nordflesvig, finder kun sjældent Sted, og da vistnok i Reglen til større Besætninger. — Af nye Redskaber bruges vistnok kun Mejemaskinen og Damptærskemaskinen; af denne høves flere til Leje, og ikke faa ere kjøbt af en eller af flere Landmænd. — Af mandligt Tyende er her nu temmelig rigeligt. Lønnen for saadanne er vel ogsaa falden noget, men dog ikke meget. Mejeripiger ere fremdeles meget vanskelige at faa, selv til høj Løn. For Daglejerklassen er der næppe gode Udsigter i Vinter, da Tærskearbejdet hurtig vil være tilendebragt, og det ikke er at vente, at Arbejdsgiverne ville være synderlig tilbøjelige til at staffe den andet Arbejde.

Det sydvestlige Fyen. Naar der spørges, om det økonomiske Tryk, som hviler paa Handel og Industri, ogsaa virker hæmmende paa Landmandens Virksomhed, troer jeg at turde sige, at dette ikke er Tilfældet her paa Egnen; men en anden Sag er det, naar Landmanden paa Grund af den daarlige Høst søger at indskrænke sine Udgifter, hvad vistnok er Tilfældet, ligesom det ogsaa maa erindres, at der, da der er avlet omtrent $\frac{1}{6}$ mindre end sædvanlig, ogsaa maa blive betydelig mindre Arbejde ved Tærskningen, især da der i Efteraaret er tærsket betydelig med Dampkraft, navnlig af Byg til Maltning. — Rodfrugtdyrkningen tager ikke til her paa Egnen, den tager snarere af. Som Exempel anføres, at der paa en større Gaard, — hvor hidtil i mange Aar har været dyrket 8 à 10 Td. Land med Rodfrugter, og hvor Pasningen af disse gik meget nemt ved Hjælp af Børn, som fik 20 à 24 ß om Dagen paa egen Kost, og som hellere end gjerne vilde luge Roer for denne Betaling, da Arbejdet gik med Lyst og Munterhed under en ældre Daglejers Tilsyn, — der er der iaar ingen Roer dyrket, paa Grund af at Roer og Børn ikke længere vilde luge Roer. — Naar der spørges om Grunden hertil, troer jeg, at denne er, at den høje Arbejds løn, som nu gives, ikke længere gjør det nødvendigt for Forældrene, at deres Børn tjene noget, og derved er det efterhaanden blevet betragtet som en Skam, naar Noget lader sine Børn søge Arbejde i Roemarken. Derfor vi ikke faa meget

forandrede Arbejderforhold, synes det næsten, som om Koldfrugtdyrkning i det Større kun vil kunne gennemføres ved indkaldte Tyskere eller Svenskere. — Der findes derimod, navnlig hos Gaardmændene, en stærk Bestræbelse efter en Del at indskrænke Areallet til den rene Brak ved at dyrke Afgrøder til Afgræsning i Brakmarken, og hvor Jorden ikke er for stærk, gaaer dette ogsaa helt godt. — Af Grundforbedringsarbejder er der for Tiden tvende Enge, den ene paa 1 Td. Lands Størrelse, den anden paa c. 8 Tdr. Lands Størrelse, som anlægges til Vandingseng efter Petersens Methode med en Beløstning af ca. 1600 Kr. — Begge Enge tilhøre Gaardmænd, og den ene af disse er endogsaa Fæster. — Kadsaeningen synes at vinde nogen Udbredelse i det sydlige Fyen, men dog endnu kun paa de større Gaarde.

Det vestlige Fyen. Her paa Egnen følges endnu den gamle Driftsmaade, dog have Flere begyndt paa at bruge Brakken dels til Koer og dels til Boghvede, som de enten nedpløje eller lade Køerne æde af. — Husdyrene ere i de senere Aar blevne betydelig forbedrede, Heste ved at lægge Bind paa godt Tillæg, Hornkvæg mest ved Indkjøb af gode Individier, som der lægges til paa. Det er især gode slesvigste Kvier, der blive indkjøbte, og ligeledes er der blevet anskaffet gode Tyre. Med Hensyn til Faar og Svin er der ogsaa blevet gjort en Del for at faa en god Race. Det følger jo ogsaa af sig selv, at da der fodres stærkere og stærkere, maa Kreaturerne være saadanne Dyr, som det kan betale sig at fodre paa. Høstmaskiner og gode Tærskemaskiner blive mere og mere udbredte. — Lønningen er stadig gennemgaaende høj, og dog er der mange unge Karle, som for Tiden gaa uden Arbejde, det er dog mest Folk, som om Sommeren gaa paa Akford ved Bygningsforetagender, Jernbanen eller andre offentlige Arbejder, og som saa kun ville lade sig fæste for Vinterhalvaaret, hvilket jo ikke mange Landmænd ville gaa ind paa. — Herpaa Egnen rejse flere Mejeriasassistenter omkring og hjælpe ikke alene større Gaarde, men ogsaa Bøndergaarde at producere bedre Ost og Smør. — Paa Frederiksgave blev tidlig i Foraaret et Stykke Eng, hvorpaa der næsten intet groede, overrislet med Møgsaft, og det viste kort Tid efter en forbausende Virkning. Her er ogsaa iaar faldet en Del Efterflet. Græsset blev efter saa Dages Vejring sat i Hæs, og der blev først lagt $\frac{1}{2}$ Alen Halm, saa ligesaa meget Hø, som blev overstrøet med et godt Lag Salt, og saa fremdeles. Det var meget varmt i de første 3 Uger, men saa aftog Varmen. Halmen er bleven meget stor og har faaet Høets gode Lugt. Dets Virkning som Foder kan endnu ikke angives, da der endnu intet er fodret op.

Eggen mellem Vejle og Horsens. At der for Dje=bliffet hviler et økonomisk Tryk paa Landmændene, ere Alle enige i, men de Fleste mene dog, at dette ikke staaer i Forbindelse med Trykket, der hviler paa Handel og Industri, men at det kun hidrører fra det daarlige Høstaar og derfor snart igjen vil kunne forvindes. Underbalancen iaar er dog saa stor og saa almindelig, at der vistnok skal længere Tid til at oprette Tabet, men derfor vil jeg ikke paastaa, at det just vil blive almindeligt at udflyde Udførselen af Grundforbedringsarbejder, thi dertil er Belstanden blandt denne Egns Landmænd for stor, og de Fleste indse jo nu, at naar de kunne skaffe Pengene til en lønnende Grundforbedring, er det et Tab at opsætte dens Udførselse. Dette gjælder dog maasse mest Folk udenfor Bondestanden, thi idetmindste de ældre af denne gjælder det vel nok om, at de ikke gjerne udføre en Forbedring ved deres Ejendom uden ved de Penge, som Aaret har givet i Overskud. Men idet Bonden vil følge den gamle Regel „at sætte Tæring efter Næring“, troer jeg dog, at han nu ofte er saa klog, at han søger at udføre dette paa den Maade, at han indfører Sparommeligheden i den daglige Bedrift, f. Ex. derved, at han kjøber færre Kjøbmandsvarer, affkaffer en Karl, en Pige eller en Tærster, og derved, at han nøjere, end han i de senere Aar var vant til, efterseer Fliden og alle Smaa=tingene i sin Bedrift. Se, dersom det daarlige Aar kan bevirke dette, at Landmændene blive mere økonomiske i den daglige Bedrift, mere slittige og mere paapassende, baade paa sig selv og deres Undergivne, saa kunne vi jo ikke sige, at Aaret virker skadelig, thi det er dog sikkert, at gennemgaaende Flid og Sparommelighed ere Ting, der maa tages med, naar vort Landbrug skal udvikle sig sundt og kraftig. At Landbostanden — maasse endnu mere Arbejderen end Arbejdsgiveren — i de sidste gunstige Aar har vænnet sig til en vis Flothed, saavel i Anvendelsen af sin Tid som i Kravet til Livsforbrødenheder, synes mig udenfor al Tvivl, og det er dette, der skal sættes en Dæmper paa, ved at der sendes os de Dage, om hvilke vi sige, at de ikke behøge os. Det er min Mening, at Flid og Sparommelighed ville kunne bøde paa det daarlige Aar, saaledes at der de fleste Steder vil kunne findes Midler til vedvarende at udføre Grundforbedringsarbejder. Efter et Aar som det forløbne, i hvilket Sædfkiftet med mange Straafsædsafgrøder efter hinanden har viist sig særlig uheldigt, hører man nok Tale om Nødvendigheden af at indføre en anden Drift, men at dennes Særkjende skulde være en Indskrænkning af Brakken og en Udvidelse af Rodfrugtdyrkningen, hører til Undtagelserne. Man er snarere tilbøjelig til at forstørre Brakken, da man anseer det for rigtigst at formindste

Antallet af Lægene. — Sandsen for et bedre Husdyrhold er vakt, men det indskrænker sig saa godt som overalt til, at man erkjender Nødvendigheden af en bedre Fodring og tilbøielig en bedre Pleje, hvorefter Dannelsen af Stammer og Indkjøb af Tillægsdyr saa godt som ere indskrænkede til de samme saa Gaarde, som for flere Aar siden begyndte dermed. Næsten alle Gaarde, saavel de større som Bøndergaardene, have Tillæg, men man hører bestandig Udtalelser om, at man ikke er tilfreds med det, uagtet man kun lægger til paa de bedste Dyr, man har. Troen paa, at Indførelsen af nye Racer skulde give et bedre Resultat, er dog ikke stor, idet der oftere henpeges paa, at de Smaagaarde, der have forsynet sig med Kalve fra de Anglerbesætninger, der jo findes her paa nogle af de større Gaarde, ikke have havt noget Held dermed, og man holder sig derfor, som sagt, til det, man har, skjøndt denne Egns Kvæg ofte er tarveligt, baade i Bygning, Størrelse og til Udseende i enhver Retning. — Det er ganske rigtigt, som Prof. Prosch forleiden i et Foredrag i Vejle Landboforening sagde (refereret i Ugeskriftet), at Tillæget her skeer uden noget Naal og Nød, eller uden at man tænker over, hvilke Midler man skal anvende for at naa, hvad man ønsker, hvilket her paa Egnen, saa at sige altid, er Mælkeindivider. For at saa disse, indskrænker man sig til at udvælge Kalvene efter de bedste Mælkere, men at dette ikke kan føre til et godt Resultat, er jo tydeligt, naar man ikke kjender Dyrets Afstamning, da Afkommet jo saa ofte slægter efter Bedste- og Oldeforældrene. Og vil man i en udbræget Mælkeribesætning følge den samme Grundfætning, kommer man jo til et lige saa galt Resultat, nemlig til tuberkuløse Individer; — en af Gaardene her paa Egnen med Anglerbesætning følger derfor nu den Regel, at lægge til efter de Individer, der have den smukkeste Bygning og det bedste Hulb, og ikke efter de bedste Mælkere. — Af nye Redskaber, der have vundet Indgang her paa Egnen, veed jeg kun at nævne Mejemaskinen og Stangtromlen. — Da de Fleste og især Bønderne have sættet deres Folk tidlig i Sommer, er Nedgangen i Lønningerne ikke synderlig at spore endnu, men det har viist sig ved November, at en Del Karle har gaaet ledig, og disse have ikke kunnet saa faste Pladser uden et Nedslag af omtrent 20 pCt. i Lønnen. Daglejere viser der sig ogsaa for Øjeblikket at være rigeligt af; de søgte tidligere i stor Mængde til Horsens, men kunne nu ikke der finde Beskjæftigelse, og hvis Vinteren skulde blive streng, kan Arbejdsløsheden derfor maaske blive trykkende nok. — Landbrugsskolen i Vejle er aabnet den 4de Novbr. med 2 Lærere og 10 Elever.

Forsensøegnen. Det økonomiske Tryk, som virkelig er tilføede, spores endnu ikke kjendelig iblandt Landmændene med Hensyn til Grundforbedringer — ej heller til Opførelse af Nybygninger —, men da det mere og mere klares, at disponible, kontante Penge ere meget knappe, saa vil det gjøre sig gjældende i den nærmeste Tid, men næppe videre kjendelig, og det maa saaledes vistnok kaldes heldigt, at være forsigtig. — Vænyttelsen af nye Redskaber bliver mere og mere almindelig, og maa da her nævnes Meje- og Slaamaskiner, Hesteriver, Tærskemaskiner, ogsaa Haandtærskemaskiner og Hakkelsesmaskiner. — Lønningerne ere ikke faldne til 1ste November, men der spores en rigeligere Arbejdskraft i Byerne saavel som paa Landet, og det er derfor ikke usandsynligt, at Arbejdslønnen, især i Aftord eller for Dagløn, vil blive billigere for Vinterarbejde.

Marhusøegnen. Det økonomiske Tryk baade ertjendes og føles, og Enhver indskrænker sig, hvor han kan, dog snarere i sin Levemaade og f. Ex. sit Tjendehold end i Udførelsen af Forbedringer i sin Bedrift. — Med Forsøg paa at afstaffe Brak saavel som med Udbredelse af Rodfrugtdyrkning staaer det omtrent stille. — I Husdyrholdet er det kun den bedre Fodring og bedre Behandling af Tillæget, der kunne siges at vinde nogen almindelig Udbredelse. Paa Stammer og deslige sættes lidet Pris. Der gives næppe i Almindelighed mindre i Løn til det faste Tjende, der tager Tjeneste hele Aaret, nu end tidligere. Derimod tilbyder der sig Folk i Mængde blot for Vinteren, og forsaavidt saadanne antages, gives der dem saare lidet Løn. Husbonderne vide, at disse i Reglen ere løse Folk, der søge Dagarbejde, Jernbanearbejde og deslige i 8 Maaneder og i den Tid leve flod og bruge hele Fortjenesten. I Vintertiden maa de da nøjes med, hvad de kunne faa, og de gjøre da ofte Husmænd og faste Arbejdere ikke ringe Skade ved at tage det Arbejde, der naturlig burde tilfalde disse. Desværre er der ikke faa unge Mennesker, der nu for Tiden uddanne sig for Livet paa den Maade. — Arbejdsløshed i Vinter vil efter al Rimelighed ikke kunne undgaaes, og det vil under de nuværende Forhold, der i saa mange Retninger ere blevne løse og tvivlsomme, være vanskeligt nok at bøde paa den.

Wbeltofteegnen. Her udføres ikke faa Grundforbedringer, mest paa Grund af det gode og milde Efteraarsvejr og de lave Folkelønninger, skjøndt Landmanden fuldt vel føler Pengemangelen i Handel og Industri, saavel som i sin egen Bedrift; men han haaber paa det kommende Aar, som synes at love godt. — Sandt for et bedre Husdyrhold vinder ingen Fremgang her paa Egnen, med Undtagelse af et enkelt større

Landbrug, hvorhen de mindre Landbrugere nok rette deres Opmærksomhed; men de tvivle paa, at det kan betale sig, og i hvert Fald paa, at de selv kunne magte denne Opgave.

Eggen mellem Aarhus og Randers. Det økonomiske Tryk for Tiden, navnlig ved at Penge ere knappe og dyre, føles kjendelig blandt Landmændene heromkring og hæmmer Udførelsen af Grundforbedringer samt Bygning, Dræning etc. — Stjødnt Rodfrugtdyrkningen kun smaat og langsomt udbredes, saa blive Forsøgene paa at affaffe den rene Brat hyppigere, og dermed begyndes tillige paa Sommerstaldfodring. Sandsen for en stærkere og bedre Fodring og et godt Husdyrhold vinder kjendelig stor Udbredelse, hvoraf følger, at Sandsen for gode Tillægsdyr, som længe har været stærk hos den jydsk Bønde her i Eggen, nu forsøges, medens dog ikke noget egentligt Forsøg paa Dannelsen af Stammer finder Sted. — Opdyrking af Kjør, Hede, Gadejord og Overdrev fremmes stærkt, og her vil om saa Aar vistnok alt være dyrket, som med nogen Fordel kan dyrkes. Af Udtørningsarbejder ere, foruden Hald eller Lund Sø, der udtørredes for 2 Aar siden, og som viser sig vellykket, nu ogsaa Kolind Sund, saavidt mig bekjendt, blevet tørlagt, for Størstedelen besaaet og tilbels kultiveret. I Sommer og Efteraar er meget Hø og Græs kommet derfra. Ved gl. Estrup Vandmøllens Nedlægning er et stort Areal af Enge, som før lede betydelig af Vandet, saa de vare sure og næsten raadne samt ikke til at færdes paa, nu tørlagt, saa de ville kunne kultiveres og med Tiden vinde betydelig i Værdi. — Lønnen til faste Folk er i Almindelighed ikke falden ved sidste Skiftetid, og stjødnt der var flere Folk ledige, end sædvanlig, have vist Alle, der due noget og ønske Plads, faaet en Saadan, ligesom og alle Daglejere og Arbejdsfolk her i Eggen kunne faa Arbejde, saa jeg ikke troer, her kan ventes nogen Arbejdsløshed i Vinter. Maaffe bidrage de forfjellige Baneanlæg etc., som dels ere udførte og dels udføres her i Eggen, en Del dertil.

Eggen Øst for Randers. Det økonomiske Tryk føles meget; Pengene, som tidligere vare rigelige, ere knappe og dyre, og der findes ingen Penge hos Bønderne. Af større Grundforbedringer finde ingen Sted iaar her paa Eggen. — Forsøg paa at affaffe Brakken findes ikke, og Rodfrugtdyrkningen vinder saagodt som ingen Udbredelse; man skulde tro, at iaar, da Køerne ere lykkedes bedre end de andre Afgrøder, maatte Djnene aabnes paa Bønderne og bidrage til, at de kom med. Hvad der især hæmmer Roedyrkningen, er Frygten for at holde Køerne rene; og de saa Bønder, der dyrke dem, saa i Reglen paa Grund af

den Eigeeghbdighed, hvormed de passes, naturligvis et daarligt Udbytte, og saa siges der, at det kan ikke betale sig. — Hvad Festeholdet angaaer, da staaer det paa et meget respektabelt Standpunkt; derimod seer man sjældent hos Bønderne gode Kører. Den eneste Forbedring er, at Holbækgaardsracen i dens Nærhed vinder en Del Udbredelse. — En bedre Fodring synes at vinde god Indgang, men som oftest først naar Jorden efter Mærglingen har givet saa meget til Salg af Korn, at den gaaer tilbage. — Lønnen er ikke falden for de gode Folks Bedkommende, men der gaaer ikke saa Karle af det daarlige Slags ledige, og man maa vel betragte det som et Gode, at ikke det daarlige Lyende sættes lige med det gode. — Af nye Redskaber har Reolploven, Undergrundsploven og Grubberen vundet lidt Udbredelse paa nogle større Gaarde. Mejemaskinerne have i den forløbne Sommer ikke vundet i Udbredelse, hvilket vel kommer af den daarlige Høst. — Der er af en Del ansete Mænd gjort Stridt til at danne en Landbosforening for Sønderhald og Kougsø Herreder, som lader til at have vundet Tilslutning.

Eggen Syd for Limfjorden. Pengeknappehed er smertelig sølende, og da der jo saagodtsom Intet er til Salg, og Landmanden skal leve af Pungen, som man siger, er det en sørgelig Selsfølge, at saagodtsom alle Grundforbedringer ere standse, og man indskrænker sig til de allernødvendigste Udgifter, selv med Tab af de Fordele, der rimeligvis vilde naaes ved Fortsættelse af Forbedringsarbejderne. — Heromkring betragtes den rene Brak som absolut nødvendig, og nogle enkelte Forsøg paa at affkaffe den ere faldne uheldige ud, og der spores nu ingen Steder Dygt til hverken helt eller delvis at affkaffe den. Rodfrugtdyrkingen synes at vinde en Del Udbredelse, især som Forløber for Byg; den benyttes i Almindelighed efter Rug og foran Byg. Bygafgrøden efter Rodfrugt viser sig særdeles lønnende, hvad jeg troer bidrager meget til at fremme denne. — Opdyrkningsarbejder finde aarlig Sted efter en mindre Maalestot, fornemmelig af Hebjorder, af hvilke her findes saa store Strækninger, men det er kun i smaa Portioner at de succesive Aar for Aar blive opdyrkede. Her i Eggen finder i de sidste Par Aar et større Udtørringsarbejde Sted. Et Aktiefelskab har tilkjøbt sig Bilsted Sø og Sønder sø, der begge ved en Kanal skulle udtømmes i Limfjorden. Saasnart Udtørringen har fundet Sted, hvilket dog næppe vil ske det første Aarstid efter den Maade, hvorpaa Arbejdet ledes og udføres, mener man at indvinde en c. 300 Tdr. Ld. fornemmelig til Eng, idet kun en uforholdsmæssig lille Del, ialfald de første Aaringer, vil lade sig opdyrke til Ugermark. — Arbejderne holde stærkt paa de høje Lønninger, medens Arbejds-

giberne søge at trykke dem noget ned, en naturlig Følge af det daarlige Aar og daarlige Konjunkturer; men da hverken den Ene eller den Anden ved Skiftedag vilde give efter, gik der mange ledige Tjenestefolk efter November, hvorimod saagodt som alle Gaarde manglede Arbejdskræfter. Senere er denne Mangel tildeels bleven afhjulpen, idet man gjensidig har rettet sig lidt efter hinanden, men Lønnens Fald staaer slet ikke i Forhold til Tiden. Der gives endnu sine Steder 200 Kr. og derover til en Karl, hvorimod den almindelige Løn er fra 150 til 170 Kroner. Piger er der mest Mangel paa, navnlig til Mejeribrug, men denne Klage hører man jo alle Steder fra. Nogen særlig Grund til Uengstelse for stor Arbejdsløshed i Vinter troer jeg ikke er tilstede.

Det sydlige Bendsjøsfel. Det økonomiske Tryk mærkes ikke, og der er mange Steder, hvor der udføres betydelige Gruntforbringinger, Sanding, Mærgling og Afvanding, hvor til der er Tilbud nok af Arbejdskraft. — Driften er almindelig den gamle, og der holdes meget paa 4 Græsmarker; her have vi aflagt Brakken og finde os tilfredse dermed; dog er der enkelte Steder paa høje, lette Jorder, hvor man med Kette holder paa Brakken, fordi den der sikrer et stort Fyld af Rughalm, som er nødvendigt for saadanne Gaarde. Roedyrkingen vinder nogen Udbredelse, og dette vanskelige Aar har aabnet Djnene paa Mange for Koens store Betydning, idet de, der dyrke Koer i det Større, have kunnet benytte sig af de lave Priser paa magert Kvæg og derved gjøre udmærkede Forretninger. Forøvrigt var det ikke saa Steder, at Koerne ej vare komne op, før Frostens kom, men det Forsømte blev indhentet, da Tøvejret igjen indtraadte, og Koerne synes ej at have taget synderlig Skade ved Frostens. — Et bedre Kreaturhold synes at vinde Udbredelse, og gode jydskke Tyre betales nu villig med 6—800 Kroner pr. Stk., men desværre er der for saa af dem. — Dræning synes at blive almindelig blandt Bønderne, men desværre blive de som oftest daarlig betjente ved Udførelsen. — Mejer og Slaamastriner blive nu meget benyttede ligesom Damptærskværkerne. — Lønnen er falden 10—20 Kr. for Karlene, hvorimod Pigerens Løn har holdt sig. Vil Frostens forbyde Jorदारbejder, vil der sikkert indtræde Arbejdsløshed, og det steer nu jævnlige, at vi paa Landet blive forsynede med Affordarbejdere, der ty ud til os fra Kjøbstæderne.

Mors. Ja, det økonomiske Tryk føles kjendelig her paa Mors. Her er almindelig Trang paa Kontanter. Bonden, som intet har at affætte og i Almindelighed lever paa Kredit, er meget uheldig stillet, saameget mere som Penge næsten ere umulige at opdrive. At den ugunstige Høst og deraf følgende Pengeknapp-

hed vil hæmme Udførelsen af Grundforbedringer til næste Aar, er vistnok utvivlsomt. — Nye Driftsmaader ere, saa vidt mig bekendt, ikke udforte her paa Mors. Den rene Brak, som hos Bønderne end ikke er almindelig, synes dog snarere at blive mere end mindre udbredt. Med Rodfrugtdyrkningen gaaer det kjendelig tilbage, hvad der ikke alene skyldes den ringe og kostbare Arbejdsraft, men ogsaa en almindelig Mistillid til Rodfrugterne som Foderstof. — Sandsen for et bedre Husdyrhold, som her paa Den forøvrigt længe har været udviklet, er ikke afstagen, men viser sig navnlig ved en gennemgaaende bedre Røgt og ved et strengere Udvalg af Handyr og selve Tillæget. — Udtørringen af „Glumstrup Vig,“ der ejes af et Aktieselskab, er nu heldig tilendebragt og skal efter Sagkyndiges Mening være lovende. Med „Neesvig“, der ligeledes i de sidste Aar er udtørret, kjendes efter Forlydende ikke større Fremskridt. — Brugen af en hensigtsmæssig Dietagebrætter (engelsk Model) synes at blive almindelig. Et enkelt Damptærskværk er anskaffet af et Interessentskab. Mejer- eller Slaa-Maskinerne vinde derimod kun langsom Udbredelse. Det er i Hovedsagen kun med Hensyn til Brugen af forbedrede og lettere Haandredskaber, at man sporer Fremskridt her paa Den. Som bekendt er den paa Mors almindelig benyttede Plov ganske fortrinlig, navnlig for lettere Jorder. Ogsaa Harverne ere ret hensigtsmæssige, hvorimod Tromlerne lade meget tilbage at ønske.

Salling. Siden Studesedningen kom i Gang, er Rodfrugtdyrkningen igjen i Tiltagende, og man benytter nu sædvanlig hertil Bratmarken, kun Enkelte den hele Bratmark. Men Brak er dog endnu det almindelige, og i de magrere Sogne Vest i Salling er man ikke engang helt naaet dertil. — Sandsen for et bedre Husdyrhold er i en glædelig Fremskriden, og det gaaer efterhaanden op for Folk, at den solideste Maade at erholde Indtægten paa er gennem Besætningen. Man begynder nu paa de større Gaarde selv at lægge Kalve til, medens Tillæget tidligere var i Smaafolks Hænder, og Studene fik stede Ejer en Gang eller to om Aaret. Til Dannelsen af Stammer er man ikke naaet; man anskaffer enkelte Korthornstyre af en mere eller mindre fortrinlig Bessaffenhed, men jeg troer dog, man i Almindelighed vogter sig for at anvende Afkommet til Avl.

Biborgegnen. Landmanden maa i Aar faa en stor Underbalance, da der maa gjøres store Anstrængelser for at jordre Besætningen. Den indavlede Sæd slaaer ikke til til Føde for Mennesker og Dyr; — heldigvis er andre Landes Korn ikke saa dyrt, og her indføres til Egnen megen Rug og Majs, foruden mange andre Foderfrugter. Pøngemangelen er stor iblandt

Landmændene, hvor Kapitalen ikke i Forvejen er tilstede. De nødvendige Vedligeholdelsesarbejder foretages dog, men Grundforbedringsarbejder indskrænkes. Tærskearbejdet vil blive lidt, og det mærkes allerede, at der er Mangel paa Arbejde, da Mange løbe om paa Gaardene og tilbyde sig. Det er kun paa de større Gaarde, hvor Gjødningskraften er forøget ved den stærke Fodring, at der er gjort Forsøg med en Udvidelse af Kornproduktionen og Indskrænkning af Græsmarkerne. — Forsøgene paa at affaste Brakmarken ved at benytte denne til Kartofler, Koer m. m. have viist sig uhenigtsmæssige og forbundne med Tab, idet det, der indvandttes ved at benytte Brakmarken, igjen blev tabt i større Maal ved Forringelse af de efterfølgende Sædfrugter; derimod har paa lettere Jorder Besaaning af Brakmarken, hvor denne er fuldkommen ren, med Lupiner og disses Nedpløjning ved sidste Pløjning for Kugsæden viist sig som et ypperligt Gjødningsmiddel. Rodfrugtdyrkingen har ingen Fremgang i denne Egn; det er Mangel paa Kvinder og Børn, der have Lyst til at arbejde herved, der forarsager, at man ikke kan gennemføre denne Drift, da den vogne mandlige Arbejdskraft er for dyr. Husdyravlens forbedres kun smaat i denne Egn; her mangler de fornødne Kapitaler, vel ogsaa Indsigt; derimod fodres her i Almindelighed godt og fedes en Del Kreaturer. Hederne i denne Egn svinde ind Aar for Aar, især siden Kunstgjødning er bleven bekjendt. Opdyrket Hede kan alene ved kunstig Gjødning frembringe flere gode Afgrøder. Alle mulige Slags Agerbrugsmaskiner vinde mere og mere Fremgang, især i de Aar, Arbejdskraften var for knap. Dette sidste Aar vil give en Standsning.

Silkeborgegnen. Brakken vil for denne Egn, især for nyopdyrkede Jorder, ikke let tabe sin Betydning. Under Brakken er der god Lejlighed til at mærgle og især til at kunne faa Vintersæden lagt i god Tid, hvilket er en Hovedsag. Al den Hedejord, man kan faa tilbørlig raaden og mærglet, besaaes med Vintersæd og gjødfes med Kunstgjødning. — Koedyrkingen er i Tiltagende, navnlig paa nydyrkede Jorder med tilstrækkelig Maar, der giver et tilfredsstillende Udbytte og gjør Ygningen overflødig. — Kvæget røgtes i Almindelighed bedre end for en Del Aar tilbage; dertil er man nødsaget, da magert Kvæg saa at sige er upaaagtet. Man lægger megen Bind paa bedre Til-lægsdyr af Landracen, medens man ikke troer, at en Indblanding af fremmed Race er gavnlig. — Opdyrking af Hede fortsættes overalt saa meget som mulig, da den jo behøver at henlægges i 2 á 3 Aar, før den er tjenlig til at behandles til Sæd.

Hammerum Herred. Grundforbedringer fremmes ret godt, og intet økonomisk Tryk har hindret disse, da Affættningen paa alle gode Produkter og de derfor erholdte Priser have været tilfredsstillende; men der er Mangel paa Penge til Prioritetsslaan især i smaa Ejendomme. — Naar den rene Brat her flere Steder affattes, da er det ingenlunde af den Grund, at Jorden er saa ren, at den kan undværes, men det har i flere Aar viist sig, at den stærkt brakkede Jord hurtigere udtørres end den halvbrakkede. — Her paa Eggen er Husdyravl en mest hos de smaa Jordbrugere, som vel undertiden søge at faa gode Til-lægskalve paa de større Gaarde, men egentlige Stammer findes her meget sjælden. Fodringen er meget bedre end forhen, og gode Tillægsdyr belønnes ved Dyrskuerne.

Ringkjøbingegnen. De lave Kreaturpriser føles stærkt, og Ingen indlader sig paa uforlødent Arbejde, saameget mindre som Arbejdslønnen ikke er gaaet kjendelig ned. Karle og især Piger ville hellere ligge hjemme i Vinter end tage helt Aars Tjeneste til den Løn, som bydes her — 200 Kr. til en Karl og 100 å 120 til en Pige. De vente at kunne faa saadan Løn alene for Sommeren, men tænke ikke paa, hvad Vintersøden koster. Vestkanten af Jylland er ingenlunde helbig stillet, da den ikke har synderligt Vinterarbejde til de gifte Arbejdere, hvilke muligvis gaa en meget trang Tid imøde, da Føden er saa dyr. — Brat er her endnu temmelig sjælden. Driften begynder med Grønlands Byg, som Tilfældet vel har været i flere Hundrede Aar, derefter Vintersød. Dog er det almindeligt, at 3die Kjær, hvad enten den er Rug eller Havre, faaer $\frac{1}{2}$ Gjødning. — Rodfrugterne spille endnn en meget ringe Rolle og indskrænkes til Kartofler, der ere lette at passe, men ogsaa kun give lidt. Den dybere Behandling af Jorden til Koer bringer en Mængde Ukrud til Grøde, som skal luges af, hvilket er et Arbejde, som Ingen vil have med at gjøre, naar han kan faa andet, om dette end bliver mindre lønnet. Desuden er Markfreden langftra, som den bør være forat sikre Koeafgrøderne. Befolkningen har endnu ikke faaet Dje for, hvilket udmærket Foder Koerne afgive. Det kommer vel nok, om end smaat, ligesom ogsaa bedre Begreber om de for Eggen mest passende Kreaturer ville vinde Indgang. I saa Henseende er man dog kommen til Erkjendelse af, at Blandingen med Korthorn har været uheldig, og at den gamle norske jydste Race er kommen til fortjent Agtelse, navnlig som Malke-tvæg. — I Hede og Kjær arbejdes som sædvanlig — dog maasse mindre end tidligere, da Befolkningen ved Tilvejebringelsen af den fornødne Mærgel og Gjødning er stegen saa meget, at de Fleste foretrække at holde sig til den alt ophyrkede Jord. — Nye

Kedstaber høre til de store Sjældeheder; jeg tvivler paa, at nogen Slaa- eller Pøstmaskine har været brugt her i flere Miles Omkreds, uagtet en dygtig Mand derved kunde have tjent godt. Interessen er fornemmelig henvendt paa Engenes Blanding, som skeer paa en temmelig kostbar Maade, da man ikke kan enes om større Anlæg i Fællesskab.

Bardeegnen. Her gives Præmie af Landbosforeningen for godt Husdyrhold; men at det just har fremmet Husdyrholdet noget kjendelig, skjønner jeg ikke. Jeg vil nok sige, at der er en Del Sands for at have eller faa kjønne Dyr med runde Former, hvilke jo som oftest ere de bedste Handelsdyr, hvorimod Sandsen for stærkt udpræget Maltkvæg næppe holder Stridt dermed, hvorfor Marskvæg og Korthornskvæg er mest søgt. Alt Korn sodres op heromkring, men det meste til Svin, Kvæget faaer kun lidt; dog begynder man ogsaa at kjøbe noget Foderstof til Hjælp, især da Høudbyttet har været ringe iaar, og Høet hidtil har været Kvægets bedste Givt. Kornet kan ikke slaa til til Folk og Svin; Svineholdet er stort her, og her kommer med Jernbanen flere Vognladninger Korn fra Østlysten. — Her opdyrkes en Del Hede hvert Aar, og her er heller ikke lidt god Hede. Der vil med Held flere Steder kunne laves gode Kunstenge ved Hjælp af tilstedeværende Vandløb, hvorfor Sandsen synes at blive vakt. — Af Haandtærskemaskiner er der blevet anskaffet en Del; men hvor de komme, bliver man efter en Tid træt og kjed af at trække disse og anskaffer saa senere Hestegang til 1 Hest.